

Peter Rezman

Cvetka Bevc s Petrom Rezmanom

Bevc: Vaš zadnji izdani roman *Zahod jame*, ki je bil tudi med finalistami za letošnjega kresnika, v prvi plan zelo odločno postavlja rudarsko tematiko. Čeravno kdaj posežete tudi po drugi tvarini, vendarle prav rudarsko življenje bolj ali manj preveva vaš celotni opus. Ali stoji za tem odločitev postati in biti rudarski pisatelj?

Rezman: Nikoli nisem imel ideje, da bi vse moje zgodbe govorile o rudarstvu. Toda zavedam se, da imam pred drugimi pisci pri tej temi prednost, saj mi je ta resnično poznana iz življenjske izkušnje. Poleg tega je zanimiva in hvaležna literarna tvarina, ki še ni bila zelo obdelana. In znotraj tega sem se zares lahko uveljavil kot pisatelj. Imel sem srečo, da je zbirka kratkih zgodb *Skok iz kože* dobila Dnevnikovo fabulo, in tako sem lahko opozoril nase tudi z rudarsko tematiko. Seveda se mi je postavljalo vprašanje, ali bi se moral uveljaviti tudi kot 'nerudarski pisatelj', če lahko temu tako rečem. Pa sem pomislil, zakaj pa ne bi pisal o rudarstvu v vsaki knjigi, če bo treba prav do konca, dokler bom ob tem užival, vsakič odkril kaj novega in kaj zanimivega povedal. In če bodo ljudje to le sprejeli kot zanimivo branje. Moram priznati, da so moji rudarski vtisi izredno živi in močni, kar po svoje preseneča, saj sem bil kot otrok z rudnikom povezan samo z opazovanjem. Pri nas doma ni bilo rudarske tradicije, zgolj po naključju sem se znašel v elektro poklicni šoli za jamske elektricarje, ne da bi straši sploh vedeli, da sem se vpisal. Ko se je to razvedelo, so mamine sorodnice, z mojo mamo vred, govorile, kako nevaren poklic sem izbral, dvojno nevaren: električar, pa še v rudniku. Dvakrat me lahko ubije.

Bevc: *Zahod jame* je torej na neki način avtobiografski roman?

Rezman: V bistvu sem v prvem delu romana uporabil in porabil skoraj vse vtise, ki sem jih nabral v prvem obdobju dela v rudniku. Med pisanjem sem moral veliko črtati, ker je nenehno udarjala na plan potreba po izpovedi, kot da imam končno možnost povedati, kaj sem doživel, saj so bili spomini izredno močni in po svoje stresni. Nesreč, kot so v ro-

manu opisane, sam nisem doživel, čeprav so vse tri nesreče potegnjene iz realnega sveta. Pri tem nisem želel biti osladen ali senzacionalističen, nisem hotel, da bi nesreča izstopala po kakšnih krvavih opisih. Nesrečo v rudniku sem pravzaprav prikazal na osnovi svojih izkušenj. Vsakič, ko sem na naših oglasnih deskah videl parte, me je stisnilo. Ob napisu sta bili dve navzdol obrnjeni rudarski kladivi. To je vzbujalo občutek morbidnosti in minljivosti. Najprej vidiš to, potem se spustiš v jamo. Zato tudi glavni junak Ivan nesreče doživlja različno, o vseh govori tako, kot jih je doživel. Prvo prikazuje z distanco, pri drugi je prisoten, za tretjo izve prek medijev. Ne glede na različnost sem skušal izluščiti dejstvo, da je najhujša nesreča tista, ki se zgodi tebi. Kot da drugače ne verjameš, da se je zgodila.

Bevc: ... podobno, kot se dogaja v vojni. Kot pravijo: Zares se je zaveš šele takrat, ko ti bomba pade na hišo ...

Rezman: Nisi prva, ki je potegnila to paralelo. Več ljudi je ob branju knjige pomislilo na to.

Bevc: Roman *Zahod jame* odlikuje tudi uporaba najrazličnejših pripovednih postopkov, ki razgibajo že tako napeto dogajanje. Postopki se prepletajo in mešajo, segajo od notranjega monologa do elektronskih pisem, od natančnih opisov rudarske tehnologije do intimnih izpovedi.

Rezman: Res je. Za tem so izkušnje, ki sem si jih nabral v pogovorih z Robertom Titanom Felixom, ko sva predstavljala moj prejšnji roman *Pristanek na kukavičje jajce*. Pozoren sem bil na to, kaj je bralce pritegnilo. Ne bom rekel, da sem se prilagajal željam, a nekako sem se "uredil", nisem več toliko eksperimentiral, v osnovni liniji zgodbe sem poskušal biti čim bolj enostaven. Čeprav se glavno dogajanje zgodi v tednu dni, je v ozadju celotna rudarska kariera knapa Ivana "od prvega šihta do penziona". Mogoče je zanimivo, da sem se sprva spopadal z idejo, da bi napisal roman brez ženskega lika. Zakaj? Zato da bi bila edina ženska lika jama in elektrarna. Ni šlo. Bilo bi preveč nerealno, nezanimivo. Absurdno. Razmišljal sem tudi, da bi bilo mogoče roman izpeljati tako, da bi se omejil na dogajanje v jami. A tudi to ni šlo. In sem se vprašal, kaj naj zdaj? Nazadnje sem se odločil za klasično ljubezensko zgodbo, ki je po svoje nenavadna, ker je nenavaden tudi glavni junak, ki ves čas živi sam. Toda glavni motiv, da sem se lotil pisanja romana, je vendarle tema smrti v rudniku. Veliko sem sam hodil po jami, sprehajal sem se tako, da sem ugasnil luč. Tema je bila res tema. Spust v globino zemlje je vedno

preklop iz realnega, zunanjega sveta. Ko sem pred časom predstavljal knjigo v rudarskem muzeju v Velenju, sem znova imel priložnost, da se peljem s šalo, tisto kletko. Spomnil sem se nekdanjih voženj. Šala je obešena na vrv, natlačeni smo bili kot sardine v škatli, bolj ali manj vsi z ugasnjenimi lučkami, tu in tam je katera brlela. Ob tem mi spomin beleži še ropot dvigala, vonj po hrastovih ojnica, namazanih z mastjo. Vse je bilo nekako pomešano. Ljudje, ki so živi, so oznanjali svojo prisotnost z jutranjim zadahom, od najbolj trdih pijanskih do vonja gnilih zob. In spuščali so se pod zemljo. Ko bo šala pristala, se bodo vrata odprla in potem bodo osem ur prepuščeni sami sebi. Z zavestjo, da se lahko zgodi marsikaj. Običajno se ne, a če se, lahko pošteno nastradaš.

Bevc: *Zahod jame* je po eni strani realističen roman, po drugi se veliko stvari dogaja na simbolni ravni. Jama deluje kot živo bitje, muhasto, skrivnostno, maščevalno, zna pokazati svojo moč.

Rezman: Jama je kot strašna in hkrati zapeljiva ženska, ki opozarja in svari, a gorje tistim, ki ne upoštevajo opozoril. Dala bo natanko toliko, kot bo sama hotela. Kot da nam govori: Ne jemljite od mene več, kot vam lahko dam.

Bevc: Jama torej, ki kaznuje pohlep. Pohlep kapitalističnega sveta. Nemara prav s tem roman širi meje, ni več le knapovska zgodba, temveč dobiva univerzalen pomen.

Rezman: Še nekaj več je kot jama. V romanu je izpostavljen dualizem jame in rudnika. Rudnik je moškega spola, predstavlja zunanjo hierarhijo skupaj s pisarniško mašinerijo, ki ima samo eno nalogo: iz jame iztrgati čim več premoga. Jama je tista, ki ima v svojih nedrjih premog. Kot svojega otroka. Ki ga bo dala ali pa ne. In ga bo dala toliko, kot bo sama hotela. Če boš znal od nje dobivati po pameti, boš dobil. Zdi se mi, da sem skozi to zgodbo lahko prikazal nekaj od tega umevanja. Zajel sem ravno tisto obdobje, ko je bil po eni strani pohlep vse večji, po drugi pa je bilo vse nekako uravnano. Človek je s tehnologijo, ki jo je imel na razpolago, pridobival premog brez nevarnosti, da bo umrl. Ne pozabimo, da je bilo sprva vse prepuščeno rudarjevi roki, moči mišic, energiji in volji knapov, ki so od jame dobili neprimerno več, kolikor bi glede na svoje orodje lahko dobili. Ko se je pojavila naslednja faza z mehanizirano hidravliko in podobnim, je človeški pohlep ušel izpod nadzora. Glavni problem pri turbo čelih je namreč ta, da se zaradi hitrosti izkopavanja sproščajo plini, za

katero prej sploh niso vedeli, da obstajajo, saj so se pri počasnem izkopavanju preprosto razkadili. Ti plini so nevarni in zaradi njih so morali zelo povečati pretočnost svežega zraka skozi rudnik. Danes je rudar oblečen, kot da gre na severni tečaj, prej so bili fantje samo v majicah. In ta nova tehnologija je naravnana tako, da jo v primeru, če deluje prepočasi, jama ulovi in stisne. Ni treba biti rudar, da vidiš, kako pri tem deluje filozofija pogoltnega kapitalizma. Konec je s tistim na pol romantičnim pridobivanjem premoga. Za to metodo je bil značilen določen postopek, ki ga v romanu nisem opisal, a se mi vseeno zdi pomemben. Glavnina premoga se je nekoč pridobivala tako, da so rudarji vrtali luknje v premog, in to brez kakršnega koli podporja, se pravi, da so zlezli izpod varnega kritja in varnostnih opornikov. Tam so kopali in razstreljevali tudi do petnajst metrov visoko. Nastale so cele luknje, po knapovsko firšn, po katerih so rudarji hodili, ne da bi bili zavarovani. Imeli so dolge lesene palice, z njimi so trkali v sklade lesenega premoga in poslušali, ali se bo zrušilo ali ne. Ti fantje so imeli izkušnje in znanje, predvsem pa občutek, da so prepoznali, kaj je možno, kaj lahko storiš in česa ne smeš.

Bevc: V romanu mrgoli knapovskih besed (na koncu je dodan slovar), raba pogovornega jezika je skorajda pravilo.

Rezman: Najbrž bi bilo smešno, če bi knapovski roman pisal v knjižni slovenščini ali ljubljansčini. Ne bom rekel, da sem v slovnici perfekcionista, vendar mi ne povzroča težav. Mogoče je to posledica mojega intenzivnega ukvarjanja z dramatikom, kjer se mi je razjasnilo, da je za jezik pomembno predvsem to, da je živ. Ugotovil sem, da sem v *Zahodu jame* pri naraciji rudarja uporabil nekatere izraze, ki so bili povezani s prejšnjo tehnologijo. S tem sem ohranil korpus besedišča, ki bi z napredovanjem tehnologije izgubil. Zdi se mi, da je to ena od nalog pisatelja. Namreč, da ohranja jezik časa, v katerem živimo.

Bevc: V kratkih zgodbah vendarle večinoma uporabljate knjižni jezik.

Rezman: To pa je druga plat. Tudi ta jezik je treba negovati. Če pogledamo moj dramski tekst *Ljubljana – Gospa Sveta*, vidimo, da je večinoma napisan v knjižnem jeziku, čeprav bi glede na dramsko besedilo prej pričakovali pogovorni jezik. Vseeno pa ta ne izgubi sočnosti, gre za živ jezik.

Bevc: V vašem opusu pomembno mesto zavzema poezija. Prva pesniška zbirka je izšla leta 1985. To so bile *Pesmi iz premoga*, ki so jim sledile

Delavske pesmi in zbirka *Črno in črno, rdeče in rdeče, zeleno in zeleno*. Zadnja zbirka je zbirka *Družmirje* iz leta 1998, v zadnjem desetletju pa se kot pesnik skorajda ne pojavljate. A vrniva se k začetkom ...

Rezman: Začetki segajo v čas mojih začetkov dela v rudniku, ko sem veliko hodil, se sprehajal po luknjah gor in dol, sem in tja. Vedno sem imel pri sebi beležko, v kateri sem imel načrte, in vanjo sem začel zapisovati tudi poezijo. Počasi sem začel objavljati. Konec sedemdesetih let ni bilo veliko revij, v katerih bi lahko objavljali začetniki. Bila je Antena, kjer so bile ob literarnih prispevkih objavljene njihove kratke recenzije. V Anteni sem zasledil razpis Zveze kulturnih organizacij za pesnike in pisatelje začetnike. Leta 1982 sem bil izbran za republiško srečanje. Takrat je veljalo, da si, če si izbran, obetaven mlad ustvarjalec. Nadaljeval sem z objavami v Mentorju, Mladih potih v Mladini in seveda v rudniškem glasilu Rudar. Zares pomembna je bila zame objava v antologiji slovenskih rudarskih pesmi, ki jo je uredil Tine Lenarčič iz Trbovelj. Iz vseh možnih virov je nabral pesmi in jih spravil v debelo knjigo, spremno besedo je napisal Matjaž Kmecl. Tam so v antologijskem delu, ki ga je tudi uredil Kmecl, objavljene tudi tri, štiri moje pesmi. To imam za nekakšen svoj pesniški prodor, znašel sem se ob svojem rojaku Kajuhu, ob izvrstnem Seliškarju. Zatem je izšla moja prva zbirka *Pesmi iz premoga*. Seveda še pišem poezijo, kot pesnik sem vendarle začel, samo da zdaj pišem tako, kot si prej, mlajši, neizkušen, mogoče nisem upal. Ne vem ... Gre za bolj intimistično liriko. Tu in tam kaj objavim na portalu *pesem.si*. Tam sem tudi urednik, pomagam Ani Porenta, delam kljukice in delim petice, vse skupaj me spominja na tisto, kar sem nekoč počel pri zborniku *Hotenja*, kjer sem bil urednik in sourednik ter se ukvarjal z začetniško ali, če hočete, z obrobno poezijo. Sam sem pri svojih začetkih imel še en problem. Pri reviji Mentor sem se srečeval z Milanom Vincetičem, Ferijem Lainščkom, Vladom Žabotom, pa Frančičem, Gluvičem, Blatnikom, Vidmarjevo. Takrat sem imel fiksno idejo, da bi tudi jaz lahko postal pisatelj, toda le, če bi živel v Ljubljani. Na srečo sem s to dilemo v nekem trenutku opravil.

Bevc: Vzporedno s prvimi pesmimi so nastajale vaše prve kratke zgodbe. Kaj je spodbudilo njihov nastanek?

Rezman: Skorajda odločujoče je bilo srečanje s slovenskimi prevodi kratkih zgodb Daniila Harmsa. Drago Bajt jih je objavil v Dialogih; mene je ta Harmsova ludistična proza čisto očarala. Bilo je kot nekakšen preblisk. Nekaj podobnega se mi je pri pesnitvi zgodilo, ko sem prvič prebiral Kosovelove *Integrale*. Kot da sem tedaj dojel, kaj vse literatura lahko je.

Bevc: In kako so nastali vaši kratki prozni prizori, kot jim sami pravite?

Rezman: Eksperimentiral sem z neko knjižno formo, zgodbe sem hotel napisati tako, da bi jih lahko začel brati, kjer koli bi začel. Branje bi bilo prijetno, samo po sebi užitek, knjigo bi lahko odprl, kjer koli bi hotel. Dovolj bi bilo, da bi si rekel, da greš brat! Ni pomembno, kje bi začel. Tako nekako sem se lotil prvih dveh kratkih zgodb.

Bevc: Kaj pa je bilo pri Harmsu tisto, kar vas je tako pritegnilo in vas še vedno navdušuje?

Rezman: Najbrž gre za mešanico popolne fikcije, sarkazma in humorja na eni strani, na drugi pa za tesno vpetost v realnost. Ko sem se pozneje intenzivneje ukvarjal z dramatikom v delovanju umetniške skupine Preglej, sem zgodbe skorajda dobesedno prenesel v kratke dramske prizore, ki smo jim rekli kar "harmsovke". V njih nastopajo ljudje z realnimi imeni, vse skupaj je sestavljeno v neke na prvi pogled bolj ali manj nesmiselne dramske situacije. Toda v svojih zgodbah se želim nasloniti na tradicijo ljudskega pripovedništva, ki sta ga v zgodbe po svoje potegnili Prežih in Kosmač. Sam bi rad zgodbo še bolj raztrgal, kot da se na neki način izgublja. Dovolj imam klasične zgodbe! Mogoče je to tudi moja reakcija na založniško politiko, ki terja hiperprodukcijo in zgodbe, ki delujejo kot nekakšen filmski vpogled, skupaj z uvodom, jedrom in zaključkom. In so stvari postavljene tako, kot morajo biti. Zdi se mi, da to ni potrebno. In še nekaj je. Ne vem, zakaj bi kot pisatelj moral v zgodbi prodajati in podajati še svoj filozofski pogled na svet, odnos do korupcije, kritiko družbenega sistema... Nasilna angažiranost se mi ne zdi ravno primerna. Seveda je lahko prisotna, nikakor pa ni nujna za samo zgodbo.

Bevc: Toda vaše zgodbe so družbeno angažirane! Niso plakativne, a vpete v realnost so vsekakor...

Rezman: Absolutno! Take so zato, ker so priklopljene na ta svet. Z velikim zanimanjem sem pred časom bral diplomsko nalogo, v kateri je avtorica vzela v precep moj opus. Mimogrede: prinesla mi jo je na Rožnik, na kresniško prireditev. To je bila zame res nagrada. Avtorica je zapisala, da je bistvo mojega ustvarjanja v tem, da celo življenje pišem to, kar živim. To sicer drži, a ne zadostuje. Potrebne je še nekaj domišljije. In vedeti je treba, o čem pišeš. Če pišem rudarske zgodbe, jih ne pišem samo zato, ker sem mladost preživel v določenem okolju. Z velikimi ušesi sem poslušal

zgodbe o knapih. Če že drugega ne, vsaj o tem, kako velike plače imajo. In da si jih zaslužijo, ker tako trpijo. Kot otroci smo se igrali v kotanjah, napolnjenih z vodo, ki so bile prve posledice dela rudarjev. Kot jamski električar sem spoznal marsikaj. Kako smo bili takrat “napumpani” s socializmom, samoupravljanjem in knapovstvom!

Bevc: Ko ste zapustili delo v rudniku, ste se intenzivno vključili v ekološko gibanje v Šaleški dolini in bili eden od ustanovnih članov zelenih.

Rezman: Ko sem zapustil jamo, so zame nastopile velike spremembe. Lahko sem spoznal, kako stvari delujejo zunaj. Mislim, da je bilo zame odločilno, da nikdar nisem nehal slediti tehnološkemu razvoju ribnika. Najbrž zato, ker sem bil osebno prizadet, ko je pred mojimi očmi začel izginjati svet, ki sem ga poznal od otroštva. In sem z neko žalostjo in gnevom do “pravičnega sistema” poskušal stopiti na stran “še pravičnejšega” sistema. Ne nazadnje sem bil član partije do leta 1988. In sem po izstopu verjel, da bomo izboljšali in spremenili sistem, črtali vse svinjarije. In smo se to šli krvavo zares prek ekoloških gibanj. S tem sem stopil v konflikt s samim sabo. Le kako lahko pljuvam v skledo, iz katere jem!? To je dandanes prignano do ekstrema v tolikšni meri, da se v Šaleški dolini skorajda ne najde več človek, ki bi si upal reči kakšno krepko čez sistem, ki se vrti od, jaz rad rečem, kuhanja elektrike. A saj vidimo, kaj se dogaja... Ko so na primer vsi mediji pisali in govorili o tem, da bomo morali dati pod vprašaj začetek gradnje tega znamenitega šestega bloka, je bilo v Šoštanju že vse postavljeno. Zdaj mojo osnovno šolo v Šoštanju podirajo zaradi podobnih razlogov. S kolegom in kolegico smo prižigali sveče, gledali našo bivšo učilnico 8. b. In nihče ni rekel, hej, škoda se dela. Težko je biti kritičen v tem času, veliko bolj, kot je bilo v osemdesetih letih. Sam imam seveda posebne težave, ko pridem na rudnik s knjigo, v kateri kritiziram upravo rudnika. To najbrž zanje ni najbolj prijetno, a saj samo poskušam skozi zgodovino podati realno podobo. Pa me vseeno častijo. Včasih se v teh situacijah počutim res shizofreno. Pravzaprav ne vem, kako ravnati. A ko pišem, dvoma seveda ni. Takrat teče samo to, kar čutim, in tako, kot vidim.

Bevc: Dodobra poznate vlogo in pomen delavskega proletariata, rudarji so nekdanj veljali za najzlahnejše predstavnike, če pogledava skozi prizmo nekdanje revolucionarne romantike. Ali ne dobiva v sedanjih vstajniških gibanjih ponekod beseda proletariat nekakšnega nostalgичnega pomena?

Rezman: Meni osebno je smešno, ko poslušam kakšna kvazi proletarska izvajanja. V bistvu je to dvakrat potegnjeno iz pete. Prvič zato, ker nima nobenega proletarskega ozadja, drugič zato, ker je generacijsko tako oddaljeno. Ljudje čutijo nostalgijo do nečesa, česar sploh ne poznajo. Ali pa vedo za to samo iz pripovedovanja. Za moje pojme je to neprepričljivo in hkrati nevarno. Če pa bom jaz danes govoril proti takšnemu poudarjanju proletariata, bom v političnem smislu v trenutku potisnjen proti desni, kamor po prepričanju sploh ne sodim. Vsekakor pa delim mnenje z Alojzom Ihanom, ki pravi, da smo mi generacija, ki je pojedla kruh svojim otrokom. Osebno se počutim krivega. Ko pomagam svojima otrokoma, imam občutek, da nekaj vračam, nekaj, kar smo mi, naša generacija, zafrčkali.

Bevc: Poglejva še h knjigam kratkih zgodb. Zbirke so tri: *Kiril Lajš ni lastnik krčme Peter Rezman* (1985), *Skok iz kože* (2008, nagrajen z Dnevnikovo fabulo) in *Nujni deleži ozimnice* (2010, nominacija za fabulo 2011). V kolikšni meri vam pripovedni postopek narekuje izbira karakterja?

Rezman: Če sem iskren, sem se na začetku bolj malo ukvarjal s tem, kakšen natančno bo moj junak. Zanimivost pripovedi, tudi vedrina, zabavnost, so pri meni bolj v ospredju; zdi se mi, da pri glavnih likih vedno izhajam iz nje. Ne pišem tako, da bi najprej imel zelo dodelan karakter, okoli katerega bi se mi pozneje vrtela zgodba. Prej se mi dogaja ravno obratno. V samem postopku pisanja raziskujem, kako bo kakšen lik odreagirjal, in pogosto sem presenečen. Kot da stvari pripeljem do neke točke, kjer ne morem več brezkompromisno razpolagati z junakovimi odločitvami. Kot da moram slediti njegovi notranji logiki, ki sem jo sicer sam zgradil, ampak če tisti logiki ne sledim, moja zgodba razpada ali vsaj ni verodostojna. Dostikrat se prepustim toku zgodbe, trden okvir imam bolj v strukturi zgodbe, v prepletanjih in preklopih. Toda o junaku moram vseeno vedeti bistveno več, kot se potem pojavi v sami zgodbi.

Bevc: V kratkih zgodbah, podobno kot v romanih, pogosto uporabljate prepletanje motivov. V tem smislu posebej izstopa zgodba iz zbirke *Nujni deleži ozimnice*. Gre za preplet motiva noseče ženske in breje psice.

Rezman: Povezovanje nasprotujočih si stvari ni tako nenavadno, kot se zdi. Do tega spoznanja lahko prideš s pozornim opazovanjem sveta, ljudi in samega sebe. Prav pri sebi lahko najdeš kake paradokse, nasprotujoče si poglede. Treba je soočiti te stvari, prav s tem se v bistvu izkaže, da ljudje ravnamo po nekaterih precej podobnih vzorcih. Tako se lahko v zgodbi, ki jo omenjaš, pojavi vzporednica med nečim tako svetim, kot je noseča

ženska, in po drugi strani nečim tako vsakdanjim, kot je potepuški pes. Pes, ki je potepuški, nima rodovnika, ni tvoj. Ampak naenkrat se zgodi, da gledaš na življenje skozi isti vzorec, da podobno gledaš na psa kot na žensko. Pes, ki postane mogoče še nekaj več. Pogosto se mi dogaja, da se mi med pisanjem kaj takega izlušči samo od sebe. Ne spominjam se več natančno, kako sem koncipiral to zgodbo, a vem, da sem v začetku imel v mislih dve liniji. Ta intenzivni preplet se je zgodil šele pozneje, šele takrat, ko se je vzpostavil dialog.

Bevc: Zdi se, da veliko pozornost tudi v proznih delih namenjate dialogom. Ne gre toliko za njihovo obsežnost, kot za natančno uporabljanje. Bržkone temu botruje vaše ukvarjanje z dramatikom.

Rezman: Moje prvo branje, ki ni bilo le branje obveznega šolskega čtiva, je bilo prebiranje gledaliških vlog, kot smo rekli ciklostilno razmnoženim gledališkim tekstom. Svojih prvih šestnajst let sem živel v gasilskem domu, kjer smo imeli stanovanje in kjer je del poslopja pripadal gledališki skupini. To so bili v glavnem skeči, a ob tem sem se veliko naučil. Za skeči so prišli stripi Alana Forda in šele nato je prišla prava literatura. Nekje je pač treba začeti. In začetek z dialogi se mi ne zdi slab.

Bevc: Za vaše dramsko ustvarjanje je bilo pomembno delovanje v umetniški skupini Preglej. Kako je prišlo do tega?

Rezman: Povezano je z mojo vrnitvijo v literarni svet po letu 1995. Ko sem zaradi bolezni moral nehati politično delovati v okviru zelenih, sem kar nekaj časa porabil za osebno inventuro. Bolj ali manj sem se potikal ob Družmirskem jezeru z ribiško palico v roki, vlekel sem ribe iz vode na prostoru, kjer je bilo nekoč pokopališče. Na robu Družmirskega jezera sem tudi napisal zbirko *Družmirje*, ki je izšla pri velenjski založbi Pozoj. Predstavitve knjige je bila v hiši, ki je bila že pripravljena za rušenje. Prišli so tudi bivši lastniki, glasbenica je igrala na violončelo, vse skupaj je bilo zelo ganljivo. Hišo so čez tri dni podrli. In takrat sem se odločil, da bom nekako ubesedil Šaleško dolino, in to ne samo v poeziji. Ravno tedaj, v času, ko je bil Gradec evropska prestolnica kulture, je izšel razpis za dramske tekste treh dežel. To je bila zame spodbuda, da sem napisal dramo *Hiša*, ki sem jo pozneje poslal na natečaj za Grumovo nagrado. Takrat sem dobil vabilo na literarne delavnice in srečal sem se s celim pogonom, ki se je potem spremenil v Preglej. Bile so to izvrstne mlade dramatičarke, Simona Semenič, Saška Rakef, Jera Ivanc, če omenim samo nekatere. Simona, ki je bila nezadovoljna s kratkim časom trajanja

delavnic v Kranju in umanjkanjem delavniškega pristopa pisanja dram-
skih tekstov na AGRFT, se je v Gleju uspela dogovoriti, da so nam odsto-
pili prostor za naše delavnice. Zbralo se je kakih petnajst ljudi, prebirali
smo drame, se učili in veliko pogovarjali. Dekleta so bila nabita z znanjem
in energijo. Drugo leto se nam je pridružil še Rok Vevar, ki je imel celo
serijo predavanj. Naslednje leto Maja Šorli. Končalo se je z uprizoritvijo
Devetih lahkih komadov v Stari elektrarni. To smo uprizorili tudi pred
podelitvijo Grumovih nagrad v Kranju. Verjamem, da je s Preglejem
stopila na pot res dobra generacija dramskih ustvarjalcev. Dekleta še
niso povedala vsega. Preglej je za sabo pustil tudi konkretne posledice,
saj imajo zdaj na AGRFT delavnice, se pravi, da je povzročil določeno
sistemsko spremembo, kar se mi zdi zelo pomembno. Sicer pa je drame
treba začeti pisati ob pravem času. Ali kot pravi Vinko Möderndorfer: Če
nisi štirideset let star, boš težko napisal dobro dramo. Se strinjam, moraš
imeti izkušnje, nekaj krvi in solz za sabo.

Bevc: In kaj v zadnjem času nastaja v vaši pisateljski delavnici?

Rezman: Pripravljam nov roman. Izhodišče je nenavadno. Gre za veseli-
co, iz katere se bo izluščila zgodba dveh kmetij, Hribarjev in Dolinarjev.
Razlog za veselico je veselje ob posvetitvi prenovljene cerkve, v kateri
je popravljen freska. Ta prikazuje svetega Krištofa, ki nese Jezusa čez
vodo. Na freski je Družmirsko jezero s šoštanjsko elektrarno. Na veselici
se srečajo krajanji, ki so jih nekoč preselili iz Družmirja. To pa zato, ker so
se njihove hiše pogreznile. Veselico sponzorira rudnik, a prav zaradi njega
so bila posestva preseljena. Vse skupaj se spremeni v farso, saj na veselici
zdaj častijo rudnik, in ne obratno. Roman bi rad spisal v slogu, ki bi mu
literarni teoretiki gotovo pripisali netrendovske modernistične vzorce, sam
pa mislim, da sploh ne gre za modernizem, ampak za način pripovedovanja,
ki je bil blizu ljudem, ki so včasih pripovedovali zgodbe ob domačih opravi-
lih. Vešč pripovedovalec je zgodbe zmeraj umestil tako, da poslušalci niso
vedeli, ali se dogajajo nekje v daljni preteklosti ali se dogajajo tukaj in zdaj.
Se pravi, da so bile izmišljotine prilagojene pozornosti tistega večera. Še ena
značilnost je bila. Običajno to ni bila ena zgodba, zgodbe so se med seboj
prepletale, pripovedovalec je padel v pripovedovanje in pletel in pletel. In
na podoben način bi rad naredil to knjigo.

Bevc: Srečno in vso srečo!